

Τὴν ἐσπέραν, ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ δωματίου μου, διαπλέω διὰ τῆς φαντασίας τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, κ' ἐπαναβλέπω ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἄρρητον κάλλος τῆς βλαστήσεως, ὅπερ ἡ φύσις ὁρμεφυτῶς δημιουργεῖ διὰ τῆς ζωγραφικῆς αὐτῆς μεγαλοφυίας, πρὸ τῆς ὁποίας ὁ Ροῦμπενς, ὁ δὸς φωνήν, ὡς εἰπεῖν, εἰς τὰ χρώματα καὶ ὀρχήστραν ἀποτελῶν ἀποχρώσεων, φαίνεται ἀμαθής ὡς πρωτοετής μαθητὴς τοῦ Πολυτεχνείου, ὁ δὲ Ράμπραντ, ὁ μέγας ἱεροφάντης τῶν μυστηρίων τῆς σκιαυγείας, ἀπομένει ἐνεὸς· ἐπαναβλέπω τὸ θαυμάσιον κάλλος, δι' οὗ ἡ φύσις ἐκόσμησε μετ' ἰδιοτρόπου φιλαρεσκείας τὰς παραλίας ταύτας, ἐχούσας τὴν ἡδεῖαν ἀπαλότητα ὀχθῶν· ἐπαναβλέπω τὰ μόλις διαφανόμενα καὶ ἐξαφανιζόμενα μαγικά τοπία, κρησφύγετα εὐτυχίας, φωλεὰς ἔρωτος, κρύπτας καλλιτέχνου, ἐρημητήρια φιλοσόφου, περίπτερα φυλλώματος μὲ βελουδίνους τάπητας πόας, μὲ ὑποτρέμοντα παραπετάσματα πρασίνων τριχάπτων, κατὰλληλα νὰ κρύψωσι ζηλοτύπως θωπείας καὶ ὑψηλὰς τοῦ πνεύματος ἀναπτῆσεις, καὶ ὄνειρα μεγάλα, καὶ ἀναμνήσεις περιπαθεῖς, μακράν, μακράν τῶν βοῶντων παθῶν τοῦ κόσμου καὶ τῶν μορφαζουσῶν κακιῶν του.

Ὡ! πῶς ἤθελον νὰ προσηλώσω διὰ παντός εἰς τὴν μνήμην μου τὴν ἐπαλλάσσουσαν ταύτην γοητεῖαν τῇ φύσει, ὡς ἀναρτῶμεν ἐπὶ τῶν τοίχων γραφικὰς τοπιογραφίας, καὶ νὰ δροσίζω ἐν τῇ χλοερότητί της τὸ ἐκτόσης ἀηδοῦς πραγματικότητος μολυνόμενον βλέμμα μου, καὶ νὰ στέλλω τὸ πνεῦμά μου, κατὰ τὰς ὥρας τῆς κοπώσεως, νὰ καταφεύγῃ ὑπὸ τὴν σκιάν καὶ τὴν δρόσον της, νὰ ἐξαφανίζεται ὑπὸ τοὺς συνηρεφεῖς της θόλους!...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ.

ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ ΔΑΜΩΔΟΣ

Ὁ Βικέντιος Δαμωδὸς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων λογίων, τῶν ἐργασθέντων εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους. Ἐγενήθη τὸ 1679 εἰς χωρίον τῆς Κεφαλληνίας ὀνομαζόμενον Χαβριάτα, ἐκ πατρὸς μὲν τοῦ Φραγκίσκου Δαμωδοῦ, μητρὸς δὲ τῆς Φιλανδρίας Μοσχόπουλο. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Φραγκίσκου τούτου λέγεται, ὅτι ἦλθεν εἰς Κεφαλληνίαν τὸ 1650 κατὰ τινας μὲν ἐκ Κρήτης, κατ' ἄλλους δ' ἐκ Μεθώνης, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Δαμωδός, ἐξελληνισθὲν ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ Βενετῶν ἀποδοθείσης αὐτῷ προσωνυμίας Da Modon, ἥτοι τοῦ ἐκ Μεθώνης. Ἡ δὲ Φιλανδρία ἀνῆκεν εἰς πολυμελῆ οἰκογένειαν μέχρι σήμερον σωζομένην

εἰς Χαβριάτα. Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Δαμωδῶν οὐδὲν ἔχνος περισώζεται.

Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν εἰσῆλθεν ὁ Δαμωδὸς εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον, οὕτω ὀνομαζόμενον ἐκ τοῦ καθιδρυτοῦ αὐτοῦ Φλαγγίνη, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θέλει τηρῆσαι εὐλαβῶς ἡ ἱστορία τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους ὡς ἐνὸς τῶν μεγάλων αὐτοῦ εὐεργετῶν. Ὁ νέος Βικέντιος ἀγχίνους ὦν καὶ ἐπιμελὴς ὑποδοκίμησεν εἰς τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ μνηθήματα, κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ ἑλληνικά, τὰ λατινικά, καὶ τὰ φιλοσοφικά. Περαιτῶσας τὰς ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ Φροντιστηρίῳ ἐγκυκλίους σπουδὰς, μετέβη εἰς τὸ ἐν Παταυίῳ Πανεπιστήμιον, ὅπου ἠκοράσθη ἀνώτερα φιλοσοφικά, φιλολογικὰ καὶ θεολογικὰ μαθήματα, ἡσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν ῥητορικὴν, ἐσπούδασε δὲ τὰ νομικὰ καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος τῆς νομικῆς. Ὁ Δαμωδὸς κατεῖχεν ἄριστα τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν. Ἦτο δ' ἀκριβῶς παρεσκευασμένος ὡς ἔπρεπεν εἰς ἄνδρα προωρισμένον ν' ἀναμορφώσῃ τὰς μεθόδους τῆς διδασκαλίας εἰς τὸ ἐκβαρβαρωθὲν ἑλληνικὸν γένος. Ὅ,τι διέκρινε τὸν Δαμωδὸν πρὸ πάντων ἦτον ὁ φιλοσοφικὸς νοῦς αὐτοῦ. Μαθητὴς ὦν ἔτι ἐπέδωσεν ἰδίως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἐνεθάθυεν εἰς τὰ νεώτερα φιλοσοφικά συστήματα, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς μεγαλοφυίας τοῦ Βάκωνος, τοῦ Καρτεσιου καὶ ἄλλων διήνοιξαν κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα νέους ὀρίζοντας εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Ἐπανελθὼν ὁ Δαμωδὸς ἐξ Ἰταλίας εἰς Κεφαλληνίαν, ἤρχισε τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Ἀπαρεσκόμενος ὅμως εἰς τὸ θορυβῶδες τοῦτο στάδιον, παρητήθη αὐτοῦ καὶ ἐπέδόθη εἰς τὸ διδασκαλικόν, δι' οὗ ἀνεδείχθη εἰς τῶν πρώτων ἐργατῶν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους. Τὸ σχολεῖον αὐτοῦ ἱδρυσεν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ του εἰς τὸ χωρίον Χαβριάτα. Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πάλλην τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὸν καλούμενον δῆμον Κατωγιτῶν, ἐπὶ ὑψώματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου φαίνεται ὡς ἀρχαία τις ἀκρόπολις. Ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκτείνεται ἡ ὁρασις μακράν ἐπὶ ἐκτεταμένης καὶ ἀνωμάλου πεδιάδος καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ φήμη τῆς μεθοδικῆς διδασκαλίας τοῦ Δαμωδοῦ διεδόθη ταχέως εἰς ὅλην τὴν Ἑπτάνησον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς χώρας. Διὸ ὅχι μόνον νέοι Κεφαλλῆνες εὐπόρων οἰκογενειῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων Ἰονίων νήσων καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος συνεκεντρώθησαν καὶ ἐγκατέστησαν νέοι μαθηταὶ εἰς τὸ χωρίον Χαβριάτα, ἀπὲρ περιποιοῦ μίας ὥρας δρόμον ἀπὸ τῆς πόλεως Ληξουρίου, ἥτις ἦτο τότε ἡ κυριώτερα πόλις τῆς Κεφαλληνίας, διότι ὁ συνοικισμὸς τοῦ Ἀργυροστολίου

ἦτον εἰσέτι ἐλάχιστος. Ἐτελείωσε δὲ ὁ Δαμωδὸς τὸ ἀθόρυβον καὶ μετρίοφρον, ἀλλὰ τὸσον καρποφόρον στάδιον τῆς ζωῆς του, τελευτήσας τὸ 1752, καὶ ἐτάφη ἐντὸς τῆς ὥρας τῶν Χαβριάτων ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὸ κομψῶς ἐργασμένον καὶ ἐπίχρυσον τέμπλον εἶνε ἔργον ἀξιοθέατον κατασκευασθὲν πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν περίπου. Ἐκ παραδόσεως εἶνε γνωστὸν τὸ μέρος ὅπου κεῖνται τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου διδασκάλου τοῦ γένους, πλὴν εἰσέτι δὲν ἐτέθη ἐκεῖ ἐνεπίγραφος ἐπιτύμβιος πλάξ ἢ στήλη. Ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὰ Χαβριάτα, ὅπου ἐγεννήθη, ἐδίδαξε καὶ ἐτάφη ὁ Δαμωδός, μετὰ μελαγχολίας πληροφορεῖται ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἱστορικὴν τιμὴν, ὅτι ὑπῆρξε τὸ ἀρχαιότατον διδασκαλεῖον τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους, δὲν ἔχει ἤδη οὔτε δημοτικὸν σχολεῖον καλῶς κατηρτισμένον καὶ τακτικῶς λειτουργοῦν. Τὸ σχολεῖον εὐρίσκεται εἰς οἴκημα καλόν, ἀνῆκον εἰς τὴν περιουσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἐχούσης περίπου 4 000 δραχμῶν ἐτήσιον εἰσόδημα. Ὁ δημοδιδάσκαλος ὅμως, ἐκ τῶν μετρωτάτων ἄλλως, κατοικεῖ εἰς ἄλλο χωρίον, δις δὲ τοῦ μηνὸς μόνον ἔρχεται νὰ παραδῶσῃ. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἀγνοοῦμεν δὲ ἐὰν ἔκτοτε μετεβλήθη ἡ κατάσταση. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου φρονοῦμεν, ὅτι χάριν τῆς μνήμης τοῦ Δαμωδοῦ, καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Χαβριάτων καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ κυβέρνησις αὐτή, ὧφειλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸ νὰ καταρτισθῶσι τοῦλάχιστον ἐν πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων καὶ ἑτερον τοιοῦτον θηλέων.

Τὸ κύριον ἔργον τοῦ Δαμωδοῦ ὑπῆρξεν ἡ παρ' αὐτοῦ κατορθωθείσα ῥιζικὴ ἀναμόρφωσις τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐπικρατούσων σφαλερῶν μεθόδων τῆς διδασκαλίας. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ τιμή, ὅτι ἐδίδαξε πρῶτος τὰ νέα φιλοσοφικὰ συστήματα τῆς ἀπὸ τοῦ μεσαίωνος τότε χειραφετουμένης δυτικῆς Εὐρώπης. Μετὰ τὸν ἔνδοξον Κεφαλλῆνα Ἠλίαν Μηνιάτην, αὐτὸς ἔδωκε τὴν μεγαλητέραν ὥθησιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, μετέβαλε δὲ ὅλον τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας. Ἐπεκράτει τότε εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα μακρὰ καὶ ἀμεθοδὸς διδασκαλία τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ πάντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐδιδάσκοντο ἐπίσης ἀμεθόδως εἰς τὴν νεκρὰν ταύτην γλῶσσαν. Πρῶτος ὁ Δαμωδὸς ἐδίδαξεν εἰς καθαρεύουσιν νεοελληνικὴν γλῶσσαν τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν τέχνην, τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, καὶ ἄλλα μαθήματα δι' εὐμεθόδου καὶ ἐπιστημονικοῦ τρόπου. Ὁ Δαμωδὸς ἐννόησεν ὀρθῶς τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, καὶ τοῦτο δὲν εἶνε μικρὰ ἐνδείξεις τοῦ φιλοσοφικοῦ του νοός, ἀφοῦ καὶ σή-

μερον, ὅτε ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη τὸσον ἀνεπτύχθη, ἐπικρατοῦσιν εἰς πολλοὺς αἱ πλέον ἐσφαλμένοι ιδεαί. Ἐνόησεν, ὅτι ἡ γλῶσσα τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζεται ἐν ἔθνος πρὸς ἑκφράσιν τῶν ιδεῶν του, ἐδημιουργήθη πάντοτε συνεπείᾳ φυσιολογικῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνατρέπονται αὐθαίρετως à coup de dictionnaire, ὡς ἔγραφέ ποτε ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ γλαφυρὸς γάλλος λογογράφος Mérimée. Ἐνόησεν, ὅτι εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν γλωσσῶν ἔχουσι μεγίστην ἐπιρροὴν τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, ἡ κατάσταση τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἔθνους, καὶ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἐνόησεν ἐπομένως πόσον παραλόγως προσεπάθουν οἱ λόγιοι ὁμογενεῖς τῆς ἐποχῆς του νὰ κατορθώσωσι τὴν νεκρανάστασιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς ἐποχάς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ θρησκεία, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, ἡ διανοητικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση, ὁ τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι, καὶ ἐν γένει τὰ πάντα ἦσαν εἰς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας παρηλλαγμένα καὶ διάφορα ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι.

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Δαμωδοῦ διεκρίθησαν οὐκ ὀλίγοι, ἐν οἷς ἦσαν ὁ πολυμαθὴς Μιχαὴλ Μοσχόπουλος (ἐκ τῆς οἰκογενείας τῆς μητρὸς του), ὁ εὐγλωττος Ἀγάπιος Λοβέρδος, ὁ ἱεροκῆρυξ Μαυροειδής, ὁ ἔνδοξος Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ ἄλλοι. Ὁ σπόρος δὲν ἔσπειρεν εἰς ἐν μικρὸν χωρίον τῆς Κεφαλληνίας ὁ μετρίοφρων ἀναμορφωτὴς ἐβλάστησε καὶ ἀπέφερεν εἰς τὸ ἔθνος ἀξιολόγους καρπούς.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Δαμωδοῦ ἐξεδόθησαν τὸ 1759 ἐν Βενετίᾳ ἡ *Ῥητορικὴ* εἰς ἓνα τόμον, ἐπίσης καὶ ἡ *Ἐπιτομὴ τῆς Λογικῆς*, ἐπιμελείᾳ τοῦ τότε Μητροπολίτου Φιλadelphείας Γεωργίου Φατζέα δαπάνῃ τοῦ Σπυρίδωνος Πολυζῶν. Ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων του οὐδεμία δημοσιεύθη, καίτοι ἐκ παραδόσεως εἶνε γνωστὸν, ὅτι εἶχε συντάξει δλόκληρον σειράν φιλοσοφικῶν συστημάτων. Σώζεται καὶ *Λογματικὴ Θεολογία* αὐτοῦ ἀνέκδοτος. Ἡ γλῶσσα τοῦ Δαμωδοῦ εἶνε ἀπομίμησις ἐκείνης τοῦ Μηνιάτου, ἀλλ' ὅμως καθαρωτέρα ἰταλισμῶν. Τὸ δὲ ὕφος αὐτοῦ εἶνε ἀπλοῦν καὶ γλαφυρόν. Ὁ βίος καὶ τὸ ἀναμορφωτικὸν ἔργον τοῦ Δαμωδοῦ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀξία, ἡ ἀδολος πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀφοσίωσις, δύνανται ν' ἀναδειχθῶσιν, ἄνευ τῆς συμπράξεως τῶν συνήθων μέσων τῆς ἐπιδείξεως.

*

Ἐχω τὴν ἀρχὴν νὰ ἐκπληρῶ σήμερον πάντα τὰ καθήκοντά μου, διότι δὲν εἶμαι βέβαιος ἐὰν αὖριον θὰ ζῶ. (Βολταῖρος).